

MOŠE BEN RAFAEL ATIJAS, POZNATIJI
KAO ZEKI EFENDI RAFILOVIĆ

da se ustalio običaj da se na *Hag aasirim*⁵ nakon večernje molitve čita sarajevska megila koja opisuje cijeli događaj.

Naposlijetku se hazan osvrnuo i na značaj ovog događaja za Jevrejsku zajednicu u Sarajevu, te navodi: „Za sarajevsku jevrejsku zajednicu ovaj praznik ima veliki značaj jer pored samog veličanja Boga za djela učinjena haham-bašiju Danonu mi se sjećamo i dobrih djela naših sugrađana koji su stali u odbranu života i časti jevrejskih prvaka. Ovim praznikom se takođe podsjećamo na važnost zalaganja ljudi različitih vjera jednih za druge i zajedničkog življenja kao načina života u raznolikim društvima kao što je naše.“

Kada dođe vrijeme Purima, Sefardima se čestita tako što se kaže *Purim lesimha*, a Aškenazima *Purim sameah*. Ipak, ako želimo čestitati na ladinu, onda se kaže *Buen Purim*. Četvrti dan mjeseca hešvana se obilježava kao dan spasenja sarajevskih Jevreja, a godine 2020. ovaj dan pada na 22. oktobar.

Autor teksta: **Emir KARIĆ**

UČEŠĆE JEVREJA U CRVENOJ ARMIJI JEVREJI GENERALI I HEROJI SOVJETSKOG SAVEZA

Jevreji u Rusiji su predstavljali veliku religijsku dijasporu. Na ogromnim teritorijama ruske imperije u jednom trenutku živjela je najveća populacija Jevreja u svijetu. Prisustvo Jevreja u evropskom dijelu Rusije može se pratiti od 7. do 14. vijeka. Dokazi o prisustvu jevrejskog naroda u moskovskoj Rusiji prvi put su dokumentovani u hronikama iz 1471. g. Krajem 19. i početkom 20. vijeka Rusko carstvo je imalo, ne samo najveću jevrejsku populaciju na svijetu, već i većinu svjetskih Jevreja koji su živjeli unutar njenih granica. Godine 1897. (prema popisu) ukupnu jevrejsku populaciju činilo je 5,189.401 osoba oba pola, odnosno - 4,13% od ukupnog stanovništva. Najveća grupa među ruskim Jevrejima su Aškenazi, ali zajednica uključuje značajan broj i drugih grupa iz jevrejske dijaspore: Gorske Jevreje, Sefarde, Krimске Jevreje, Karaite, Buharske Jevreje i Gruzijске Jevreje.

U toku Prvog svjetskog rata, februarske i oktobarske revolucije te ruskog građanskog rata, stvoreni su socijalni poremećaji koji su doveli do antisemitizma. Oko 150.000 Jevreja ubijeno je u pogromima 1918 – 1922. g. od kojih 125.000 u Ukrajini i 25.000 u Bjelorusiji. Pogrome su uglavnom činile antikomunističke snage. Nakon kratkog perioda konfuzije, Sovjeti su počeli da hapse prvo pojedince, a onda su raspustili i neke vojne jedinice čiji su ljudi napadali i ubijali Jevreje. Jevreji su generalno smatrali da je Crvena armija jedina sila koja je bila sposobna i spremna da ih brani.

Crvena armija je skraćeno ime za Crvenu armiju radnika i seljaka (Raboče krestijanskaja armija) koju su stvorili boljševici tokom ruskog građanskog rata 1918.

⁵ Hag aasirim je praznik sužnjih, te još jedan naziv za Sarajevski Purim

g. Crvena armija je postala armija SSSR-a nakon njegovog uspostavljanja. 23. februar 1918. postao je važan nacionalni praznik u SSSR-u, kasnije je slavljen kao dan Sovjetske armije, a sada se slavi kao Dan branilaca domovine.

Osnivač Crvene armije je bio Lav Trocki (Lev Davidovič Bronštejn) 1879-1940. i nosio je titulu Narodni komesar vojnih i mornaričkih poslova.

Važno je napomenuti da je 450.000 jevrejskih vojnika služilo u ruskoj vojsci tokom Prvog svjetskog rata i borilo se rame uz rame sa svojim slavenskim saborcima.

Tokom 1930 -tih godina mnogi Jevreji su bili na visokim položajima u komandama Crvene armije. Tokom Drugog svjetskog rata procijenjeno je da je 500.000 boraca Jevreja bilo u Crvenoj armiji, od kojih je 200.000 poginulo u borbama. Oko 160.000 je bilo nosilaca ordena i drugih odličja, a više od stotinu je dobilo činove generala Crvene armije. Preko 150 je bilo proglašeno herojima Sovjetskog Saveza što je tada bila najveće priznanje u zemlji. Nabrojaću neke od najpoznatijih:

Lev Mihailovič Dovator,

general major i heroj Sovjetskog Saveza (7. februar 1903 – 19. decembar 1941.), bio je načelnik štaba 36. konjičke divizije Crvene armije. Odigrao je ključnu ulogu u odbrani Moskve

u augustu 1941. 11. septembra, 1941. unaprijeđen je u čin general majora. Poginuo je u bitci kod Perivoja ruže 19.12.1941. Dobio je i Orden Lenjina.

Jakov Grigorjevič Kreizer

(4.11.1905. Varonjež – 29.11.1969. Moskva). Njegov djed je bio kantonalni vojnik u ruskoj carskoj vojsci. Kreizer je stupio u Crvenu armiju 1921. g. a u školu za pješadijske oficire je primljen u Varonježu 1923. 1931. je završio Višu oficirsku školu „VISTREL“, a 1941. elitnu vojnu akademiju „FRUNZE“. U martu 1941.

postavljen je za komandanta Prve moskovske motorizovane divizije. U julu 1941. Kreizer je postao prvi general Crvene armije koji je zaustavio njemačke motorizovane trupe koje su htjele da zauzmu Moskvu, a kojima je komandovao Hajnc Guderijan koji je tada smatran najboljim komandantom oklopnih snaga na svijetu. U bitci kod Borisova je Guderijan imao superiorne oklopne jedinice koje je Kreizer uništio i to više od 1000 vojnika i nekoliko desetina tenkova kao i 12 najmodernijih

njemačkih aviona i time srušio mit o nepobjedivosti njemačke armije (Vermahta). Kasnije je pobijedio i Fon Majnštajna. Kreizer je tada postao general potpukovnik i komandovao je 51. armijom. Kasnije je unaprijeđen u general pukovnika. Bio je i dva puta ranjen. Nakon Drugog svjetskog rata bio je komandant nekoliko vojnih oblasti SSSR-a i na kraju komandant grupe armija na Dalekom istoku. Dobio je i čin generala armije te bio jedini Jevrej koji je dobio taj čin nakon velike čistke. Bio je dvostruki heroj Sovjetskog Saveza.

David Abramovič Dragunski

(15.02.1910. Svjatsk – 1992. Moskva). Nakon škole u Novozibkovu, postao je građevinski radnik. 1931. je bio član Komunističke partije Sovjetskog Saveza, a u Crvenu armiju stupio 1933. Te iste godine komandovao je pješadijskom četom na jezeru Khasan i odlikovan je Ordenom crvene zastave. Za vrijeme Drugog svjetskog rata bio je prvo komandant tenkovskog bataljona, a 1943. komandant 55. gardijske tenkovske brigade, treće gardijske tenkovske armije. Od 1961-1966. bio je komandant 7. gardijske armije. Bio je dvostruki heroj Sovjetskog Saveza, nosilac dva Ordena Lenjina i mnogih drugih odlikovanja te se smatra jednim od najodlikovanijih oficira Crvene armije. Bio je i političar.

Ivan Danilovič Černjahovski

(29.06.1906. Umanj – Čerkaska oblast Ukrajine – 18.02.1945. Meljšak- danas Pieniežno, Poljska). Bio je komandant 60. armije koja se borila kod Varonježa i Kurdska, a zatim komandant 3. bjeloruskog fronta koji je oslobodio Bjelorusiju i zauzeo Istočnu Prusku. Černjahovski je bio najmlađi komandant fronta u Crvenoj armiji, general armije i dvostruki heroj Sovjetskog Saveza. Bio je i nosilac mnogih odlikovanja i ordena. Po nekim autorima Staljin je potpisao ukaz o napredovanju Černjahovskog u zvanje Maršala Sovjetskog Saveza, neposredno prije njegove pogibije.

Vjeruje se da je više od dva miliona sovjetskih Jevreja umrlo i poginulo u Holokaustu tokom Drugog svjetskog rata i na teritorijama okupiranim od nacista.

Mr Kamhi DAVID, red. prof.
Sarajevskog Univerziteta, u penziji